

VOORLOPIG VERSLAG

Nr. 4

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de
zitting 1961—1962)

Algemeen

De vaste Commissie voor de Volksgezondheid, in welke handen het onderhavige ontwerp van wet is gesteld, achtte de totstandkoming van wettelijke voorschriften inzake ziekenverzorger¹⁾ van groot belang, aangezien de behoefte aan goed opgeleide hulpkrachten in de verpleging meer en meer toeneemt. Uit de praktijk is gebleken, dat de sinds 1954 — aanvankelijk alleen door de Federatie van verpleeginrichtingen voor langdurig zieken en later ook door de Katholieke vereniging van verpleegtehuizen op dezelfde basis — opgeleide ziekenverzorger een bijzonder nuttige taak vervullen in de verpleeginrichtingen en als het ware onmisbaar zijn geworden. Een woord van hulde aan vermelde verenigingen achtte de commissie hier derhalve op zijn plaats.

In de memorie van toelichting wordt kort geschetst, hoe naast de opleiding onder verantwoordelijkheid van deze twee verenigingen een zo groot aantal zozeer uiteenlopende opleidingen uit de grond is geschoten, dat thans een chaotische toestand op dit gebied dreigt, reden waarom de Minister wettelijke maatregelen noodzakelijk acht in het belang van de volksgezondheid. De commissie zag zich hieromtrent gaarne nader ingelicht. Van hoeveel ongecontroleerde opleidingen is de Minister het bestaan bekend? Beschikt de bewindsman ook over gegevens omtrent de gemiddelde leerlingentallen? Zijn deze opleidingen alle van zodanige kwaliteit, dat de „afgestudeerden” naar alle waarschijnlijkheid niet in aanmerking zouden komen voor toepassing van artikel 10 van het ontwerp, mocht dit tot wet verheven worden?

Kon de commissie met de algemene strekking van het ontwerp op de door de Minister ontwikkelde gronden wel instemmen, een deel der commissie meende toch, dat het meer opportuun zou zijn geweest indien het gehele probleem van de verpleegstersopleiding aan de orde zou zijn gesteld alvorens het onderhavige wetsontwerp zou zijn ingediend. Zou men over een overzicht over het gehele terrein van de opleiding van verplegend personeel hebben beschikt, dan zouden vraagstukken als vooropleiding, toelatingseisen, nascholing, keuze van opleidingsinrichtingen e.d. in onderlinge samenhang kunnen worden gezien, terwijl men nu — zo vreesden deze leden der commissie — in de praktijk bij de toepassing van de wettelijke voorschriften inzake ziekenverzorger telkens op lacunes zal stuiten.

Naar aanleiding van de opmerking in de memorie van toelichting, dat zich velen op het terrein van de ziekenverpleging zijn gaan bewegen onder verschillende benamingen — als ziekenverzorger, ziekenhelpster, hulpverpleegster, verpleegsters-assistente — gedeeltelijk geschoold of ongeschoold, vroegen enkele leden der commissie, wie het was opgevallen, dat in

¹⁾ In navolging van de in de memorie van toelichting gebezigde terminologie is in dit verslag gemakshalve uitsluitend van „ziekenverzorger” sprake, hetgeen niet zeggen wil, dat de commissie daarbij alleen aan vrouwelijk personeel gedacht heeft.

deze reeks de benaming van bejaardenverzorgster ontbrak, of ook voor de functie van bejaardenverzorgster (bejaardenhulpster) niet reeds verschillende opleidingen bestaan. Is het de bedoeling, deze opleidingen ook wettelijk doch dan afzonderlijk te regelen of gaat de bewindsman ervan uit, dat de opleiding tot bejaardenverzorgster dezelfde is als voor de ziekenverzorgster?

Verscheidene leden der commissie vernamen eveneens gaarne, hoe de Minister de verhouding tussen de werkzaamheden van enerzijds de ziekenverzorgster en anderzijds de bejaardenverzorgster — en dus tussen de opleidingen voor deze twee groepen — ziet.

Dezelfde leden vroegen voorts, of de Minister aanleiding aanwezig acht, om ook voor het beroep van kraamverzorgster het treffen van een wettelijke regeling in overweging te nemen.

Onder verwijzing naar hetgeen de Voorlopige Verplegingsraad daaromtrent in zijn rapport van 1959 heeft gesteld, werd van dezelfde zijde gevraagd naar de mening van de Minister omtrent financiën en subsidiëring van de opleiding voor ziekenverzorgsters.

Veel leden der commissie hadden uit het algemeen gedeelte van de memorie van toelichting en daarnaast de toelichting op de artikelen 1 en 3 de conclusie getrokken, dat tot opleidingsinrichtingen zullen kunnen worden aangewezen niet slechts verpleeginrichtingen, doch voorts algemene ziekenhuizen, psychiatrische inrichtingen, specifieke klinieken, sanatoria, ten slotte wellicht ook nog inrichtingen voor wijkverpleging. Zij zouden gaarne vernemen, of deze indruk juist was. Zo ja, hoe denkt de bewindsman dan bij deze sterk op de praktijk gerichte opleidingen in zo zeer uiteenlopende milieus te kunnen geraken tot een uniform diploma voor ziekenverzorging?

Ook deze leden achtten het noodzakelijk, naar uniformiteit in de opleidingen voor ziekenverzorging te streven, waardoor gelijkwaardigheid van de uit te reiken diploma's en insignes zo goed mogelijk gewaarborgd zal zijn. Maar degenen b.v., die opgeleid worden in ziekenhuizen zullen daar geen praktijk opdoen met reactivering. Enkelen dezer leden vroegen, of het ter wille van grotere eenheid in de opleiding niet noodzakelijk zal zijn, dat allen ook in verpleeginrichtingen praktijk moeten doen om te leren met chronische zieken om te gaan en ervaring op te doen met reactivering.

Dezelfde leden vroegen voorts, of bekend is, hoeveel ziekenhuizen, psychiatrische inrichtingen en sanatoria in Nederland een opleiding tot ziekenverzorgster hebben en in hoeverre deze opleidingen geslaagd zijn te achten, met name in verband met de juiste taakafbakening tussen ziekenverzorgster, leerlingverpleegster en verpleegster.

Zij veronderstelden overigens, dat het in 's Ministers voor-nemen ligt, de beide federaties voor verpleeginrichtingen in te schakelen bij de vaststelling van de uitvoeringsmaatregelen ten aanzien van de voorschriften, waaraan inrichtingen moeten voldoen om voor aanwijzing ex artikel 3 in aanmerking te komen en voor het programma voor de opleidingen.

Verscheidene andere leden zouden zich gaarne ingelicht zien omtrent het beleid, hetwelk thans gevolgd wordt door de geneeskundige hoofdinspecteur van de Volksgezondheid ten aanzien van de opleiding voor ziekenverzorging, erkenningen, opleidingsvoorwaarden, enz. Mag worden aangenomen, zo vroegen zij, dat dit huidige beleid op grond van de daarmee opgedane ervaringen in grote lijnen zal worden voortgezet, wanneer het ontwerp wet zal zijn geworden?

De hier aan het woord zijnde leden hadden uit de toelichting op artikel 3 overigens menen te moeten begrijpen, dat de Minister zich voorstelt als opleidingsinrichtingen voor ziekenverzorgsters in de eerste plaats verpleeginrichtingen in aanmerking te brengen, terwijl hij tot het aanwijzen van ziekenhuizen, waarin een opleiding voor het diploma A in de ziekenverpleging plaatsvindt, in beginsel alleen dan zou willen overgaan, indien in dergelijke ziekenhuizen een van de verpleegstersopleiding gescheiden opleiding tot ziekenverzorgster zal worden gegeven.

Wat is het standpunt van de Minister ten aanzien van opleiding in ziekenhuizen, die niet opleiden voor ziekenver-

pleging? Wat moet precies worden verstaan onder het „in de eerste plaats” voor opleiding in aanmerking brengen van verpleeginrichtingen?

De commissie achtte het bij de bewindsman bekend, dat de organisaties van verpleeginrichtingen van oordeel zijn, dat opleiding voor ziekenverzorgster uitsluitend in verpleeginrichtingen thuishoort. Deze wens vindt niet, zo meende men, in de eerste plaats zijn grond in overwegingen van historische aard, ofschoon uit de aard der zaak ook een rol speelt, dat de thans werkzame ziekenverzorgsters vrijwel allen hun opleiding hebben ontvangen in verpleeginrichtingen — waar het beroep is ontstaan —, omdat deze inrichtingen daarmede beoogden hun personeelstekort te verminderen, eigensoortig personeel te scholen en de verpleging van hun patiënten op een hoger peil te brengen. Het voornaamste argument om de opleiding uitsluitend aan verpleeginrichtingen toe te vertrouwen is het „eigene” van het beroep — functie, zo men wil — van ziekenverzorgster veilig te stellen, in het belang van de patiënten. Voor verpleging van langdurig zieken, ongeneeslijk zieken en zieke bejaarden immers is een speciale kennis en een specifieke instelling nodig, met name waar reactivering een belangrijke rol speelt. De meeste verpleegsters zijn hiervoor niet opgeleid. De sfeer in een verpleeginrichting is ook meer die van een „thuis”, in tegenstelling tot die in een ziekenhuis.

De commissie nu kon zich niet aan de indruk onttrekken, dat de Minister hiervoor onvoldoende oog heeft getoond. In de memorie van toelichting wordt te zeer het standpunt vertolkt, dat ziekenverzorgsters dienen voor het verrichten van de meer eenvoudige verpleegsterswerkzaamheden in de ziekenhuizen; dat een ziekenverzorgster in wezen een lager soort verpleegster zou zijn. Dat een dergelijke visie verzet oproept van de zijde der organisaties van verpleeginrichtingen, welk verzet zich voortplant in weerstand tegen het voorstel ook ziekenhuizen bij de opleiding voor ziekenverzorgster in te schakelen, achtte de commissie voor de hand te liggen. Zij zag een nadere uiteenzetting van de Minister over dit aspect van de ontworpen regeling met bijzondere belangstelling tegemoet.

Verscheidene leden wezen er in dit verband nog op, dat in de memorie van toelichting wordt opgemerkt, dat het verpleegstersberoep min of meer in diskrediet geraakt is. Zij waren bereid, eraan mede te werken dit te verhelpen, doch zouden hoogst ongaarne zien, dat de remedie mede zou brengen een min of meer in diskrediet geraken van het ziekenverzorgstersberoep. De ziekenverzorging is er b.v. allerminst mee gebaat, als het erkende diploma voor ziekenverzorging beschouwd gaat worden als uitweg voor diegenen, die de weg naar een verpleegstersdiploma niet tot een goed einde blijken te kunnen brengen.

Valt aan te nemen, zo werd gevraagd, dat de voorgestelde regeling tot gevolg zal hebben, dat zich in totaal méér meisjes dan thans zullen melden voor ziekenverpleging en ziekenverzorging of zal het gevolg van deze regeling eerder zijn een verschuiving van een groep meisjes van ziekenverpleging naar ziekenverzorging?

Van verschillende zijden vanuit de commissie werd de wens kenbaar gemaakt, nader te worden ingelicht omtrent de huidige stand van zaken op het stuk van de salariering en de overige arbeidsvoorwaarden van ziekenverzorgsters. Bestaat hierin thans enige uniformiteit? Kan de Minister reeds iets mededelen over het ten aanzien van de salariering te volgen beleid, voor zover hij daarbij betrokken zal zijn, met name met het oog op de betekenis van deze salariering voor die van andere groepen, werkzaam in de sector van de gezondheidszorg?

De commissie schonk vervolgens aandacht aan hetgeen in de memorie van toelichting medegedeeld wordt met betrekking tot de tewerkstelling van ziekenverzorgsters. De Minister gaat ervan uit, dat in de eerste plaats tewerkstelling in verpleeginrichtingen en ziekenhuizen aan de orde is, hoewel ook gesteld wordt, dat in verpleeginrichtingen in de eerste plaats behoefte zal bestaan aan ziekenverzorgsters; tewerkstelling

in de wijkverpleging wordt een kwestie van nader zorg genoemd, hetgeen nog in meerdere mate voor tewerkstelling bij particulieren, anders dan in het kader van de wijkverpleging zou gelden. Naar aanleiding hiervan vroegen enige leden de commissie om een nadere verduidelijking van het beleid, dat de Minister zich ten deze voorstelt te voeren en van de motieven, welke hem daartoe hebben geleid.

Deze leden vroegen voorts, welke de rechtsgrond is voor de in artikel 5 geformuleerde en in de artikelen 7 en 8 gesancioneerde eis, dat de ziekenverzorgster alleen zal werken in door de Minister aangewezen inrichtingen of instellingen. Zij namen aan, dat de rechtsgrond hiervoor ligt in de noodzaak van toezicht op haar werkzaamheden. Als dat zo is, zou het dan niet aangewezen zijn dit toezicht een plaats in de wet te geven?

Acht de bewindsman het overigens mogelijk dat wordt nagegaan, waar geregistreerde ziekenverzorgsters gaan werken, tenzij men haar de verplichting zou opleggen daarvan op gezette tijden mededeling te doen, bij voorbeeld in het kader van een registratie van beperkte duur? Zo neen, dient dan het ontwerp niet te worden gewijzigd?

Voor verscheidene andere leden der commissie was het een ernstige vraag, of het stuk beroepsbescherming, hetwelk de Minister met dit wetsontwerp beoogt, niet tegelijkertijd ten gevolge heeft een beperking van de normale beroepsvrijheid, welke hun toch eigenlijk ontoelaatbaar voorkwam. Het feit, dat het aan opgeleide en gediplomeerde jonge vrouwen verboden zal zijn te gaan werken b.v. in gezinnen waar aan eenvoudige verpleging behoefte bestaat, terwijl het onopgeleiden vrijstaat een dergelijke dienstbetrekking te aanvaarden, leek hun onacceptabel. De Minister ondergraaft hiermee — aldus deze leden — zijn eigen opzet, en wel op twee manieren.

In de eerste plaats hinkt men op twee gedachten, als men een opleiding zo goed mogelijk tracht op te zetten en tegelijkertijd van zo weinig vertrouwen in diezelfde opleiding blijk geeft, dat men de abiturienten niet zelfstandig een werkkring wil laten waarnemen. Dat kan het prestige van die opleiding moeilijk ten goede komen.

In de tweede plaats zal het moeilijk zijn, leerlingen voor deze ziekenverzorgstersopleiding te recrutereren, als van tevoren vaststaat, dat men slechts in een beperkt aantal inrichtingen de vruchten van de gevolgde opleiding zal kunnen plukken.

De commissie kon op zich zelf instemmen met het systeem van registratie naast de eis van het diploma. Zij vroeg echter, of er naast de geneeskundig hoofdinspecteur als beheerder van het register geen plaats zou zijn voor een geïnstitutionaliseerd overleg inzake het gehele complex van vraagstukken rondom deze wettelijke regeling. Gewezen werd op de ver gaande bevoegdheden, welke de Minister ingevolge artikel 5 zal krijgen, op onderwijskundige vragen betreffende leerprogramma's en contacten met het bestaande onderwijs (met name het nijverheidsonderwijs), de toelatingen ex artikel 10, eerste en tweede lid, kwesties welke zich bij schrapping uit het register zullen voordoen, de vragen ten aanzien van de bevoegdheden en de uitbreiding daarvan naar de particuliere sector, de volksgezondheidsaspecten van de regeling, enz.

De commissie was van gevoelen, dat een adviesorgaan, b.v. een Rijkscommissie of een subcommissie van de Verplegingsraad of de Centrale Raad voor de Volksgezondheid, de Minister slechts welkom zou kunnen zijn.

Voor wat de financiële consequenties betrof stelden enige leden der commissie de vraag, of de Minister nu werkelijk volstrekt noodzakelijk acht, de examenkosten zodanig vast te stellen, dat deze de kosten verbonden aan het afnemen van de examens goedmaken. Vooralsnog gaven deze leden er de voorkeur aan, de ministeriële aankondiging te dezen aanzien te beschouwen als een uitglijden van de ministeriële pen aan het slot van het algemene deel der memorie van toelichting.

Artikelen

Artikel 1. Dient de onder *b* opgenomen interpretatie van het begrip „verpleeginrichting” niet nader te worden uitgewerkt? Het kan toch niet de bedoeling zijn, b.v. bejaarden-tehuizen als opleidingsinrichtingen aan te wijzen?

Artikel 7. Is de Regering niet van oordeel, dat de in dit artikel neergelegde beroepsprocedure te vervangen zal zijn door beroep ingevolge de Wet beroep administratieve beschikkingen, indien en zodra wetsontwerp 5363 het *Staatsblad* mocht bereiken?

Waarom stelt de Minister in het negende lid als voorwaarde voor herinschrijving in het register, dat betrokkene „is of zal worden tewerkgesteld” in een inrichting of instelling, als bedoeld in artikel 5, welke voorwaarde voor inschrijving niet geldt?

Stapt de bewindsman in de memorie van toelichting (blz. 6) niet wat licht heen over de strafbepaling van artikel 8, als hij schrijft over het in dienst nemen van een geroeyeerde ziekenverzorgster — waarbij toch kennelijk bedoeld is: als ziekenverzorgster — voordat herinschrijving heeft plaats gevonden?

Artikel 8. Is de vermelding „in het bezit te zijn van het diploma voor ziekenverzorging”, terwijl de bezitster vermijdt zich „ziekenverzorgster” te noemen en evenmin gebruik maakt van een onderscheidingsteken als bedoeld in artikel 4, een gedraging, welke door het onderhavige artikel strafbaar wordt gesteld? Zo neen, is het dan niet een onbevredigende gang van zaken, dat men zich zo gemakkelijk aan de regeling kan onttrekken?

Aldus vastgesteld 22 januari 1963.

SUURHOFF
HEROMA-MEILINK
DE WOLF
TEN BROECKE HOEKSTRA
LAMBERTS
DE VREEZE
LAAN
VAN GELDER
VEERMAN.